

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ОБДАРОВАНИХ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

В статье рассматриваются особенности социально-педагогической поддержки одаренных детей. Представлены программы по работе с одаренными детьми в Великобритании.

Ключевые слова: одаренный ребенок, ребенок с высокими способностями, социально-педагогическая поддержка.

The article is devoted to the peculiarities of social and pedagogical encouragement of gifted students. The programs for gifted and talented students in the United Kingdom are presented.

Key-words: gifted child, high-ability child, social and pedagogical encouragement.

Дискусії щодо освітньої політики дають підстави стверджувати, що розгалужена освітня інфраструктура є однією із найбільш рушійних сил розвитку та модернізації суспільства. Більше того, формування суспільства, заснованого на знаннях, набуває все більшого значення не тільки для розвитку економіки, а й для просування демократичних процесів та боротьби із соціальним роз'єднанням. В соціальному сенсі підтримка обдарованих та талановитих є важливим компонентом для підтримки стабільності, тому суспільство має поповнитись найбільш талановитими та обдарованими особистостями.

Темп розвитку сучасного суспільства, що постійно зростає, вимагає постійного оновлення знань, у зв'язку з чим кожній людині має бути надана можливість набувати нових знань у кожен період свого життя.

Навчання впродовж життя (Long Life Learning) стало ключовим елементом у визначенні Європейським Союзом стратегій щодо задачі формування самого конкурентоспроможного і динамічного суспільства, що базується на знаннях. Ці стратегії називаються Лісабонськими, оскільки вони

розглядалися і дістали схвалення на Лісабонському засіданні Ради Міністрів Європейського Союзу в березні 2000 року.

Виявлення та навчання обдарованих є показником країни з великими амбіціями. В середині минулого століття світ спостерігав конкурентну боротьбу двох держав – США та СРСР – які створювали всі умови для навчання та соціально-педагогічної підтримки обдарованих та талановитих дітей.

Сьогодні дещо змінилась локація центрів соціально-педагогічної підтримки. Попри безумовне лідерство США про свої амбіції в роботі із обдарованими заявили країни Європи і навіть такі країни Сходу як Китай, Південна Корея та Сінгапур.

Проблема обдарованих дітей здобула популярність у дослідженнях вчених Америки, Великої Британії, Росії, України та інших країнах СНД. Обдарованість досліджується на межі педагогіки та психології. Так обдарованість, її прояви, форми та методи діагностики обдарованих дітей висвітлені у працях російських та українських вчених, таких як – І.Д. Бех, Ю.З. Гільбух, І.О. Зимня, С.О. Зязюн, О.І. Кульчицька, М.С. Лейтес, А.М. Матюшкін, В.О. Моляко, С.О. Сисоєва, Б.М. Теплов, М.О. Холодна, Н.Б. Шумакова, В.Д. Шадріков та ін. У Великобританії найвизначнішим вченим-психологом із виявлення обдарованості є Джоан Фрімен, яка займається вивченням обдарованих дітей із 1974 року. В США провідним спеціалістом із обдарованих вважають Л. Термана, який на основі тесту французького вченого С. Біне, розробив американську версію тесту на визначення коефіцієнту інтелекту. Протягом останніх кількох десятиліть в усьому світі надзвичайної популярності набула теорія Дж. Рензулі.

Але поза увагою дослідників залишається проблема форм та методів роботи із обдарованими дітьми. Мета нашої статті полягає в аналізі програм для обдарованих та форм роботи із обдарованими у Великобританії.

Європейський освітній простір не залишає поза увагою освіту обдарованих та надзвичайно здібних людей. Так, у 1994 році Парламентська асамблея Європейського союзу прийняла "Рекомендації (1248) щодо розвитку освіти обдарованих і талановитих дітей" [6]. Цей документ містить в собі положення щодо розвитку освіти обдарованих дітей.

Отже, Парламентська асамблея рекомендує:

- забезпечити освітою кожного члена суспільства, так як освіта розцінюється одним із основних прав людини
- розцінювати обдарованих дітей як тих, хто потребує підтримки для розвитку свого потенціалу у відповідних освітніх галузях
- навчання обдарованих дітей має здійснюватись не завдаючи збитків навчанню інших дітей
- включити до програми підготовки вчителів вивчення стратегій з виявлення обдарованих учнів та сприяти розповсюдженню інформації про обдаровану дитину серед всіх учителів, які працюють із нею
- надати можливість кожній обдарованій дитині для розвитку свого таланту
- в межах шкільної системи навчання, яка має бути достатнього гнучка для своєчасного виявлення освітніх потреб обдарованих дітей, будь-яка освітня ініціатива в навчанні обдарованих має запроваджуватись із надзвичайною обережністю, щоб уникнути небажаних наслідків для суспільства
- дати визначення поняттю "обдарованість" таким чином, щоб воно було зрозумілим на різних мовах, для цього необхідно залучити до роботи психологів, соціологів та педагогів всіх відповідних спеціальностей [6].

Не всі країни Європи сповідують вище зазначені рекомендації в школі. Деякі держави не виділяють обдарованих та талановитих дітей як тих, які потребують особливої уваги та спеціальних форм навчання, тому в таких країнах немає державних програм із підтримки обдарованих. Це зумовлено

своєрідним розумінням демократії, яка не має виділяти особливі групи людей, в тому числі і дітей. Такі країни як Бельгія, Греція, Ірландія, Італія, Португалія, Франція, Данія, Норвегія, Швеція не приділяють уваги обдарованим дітям в освітньому законодавстві. В цих країнах спеціальні програми для обдарованих та талановитих існують на комерційних засадах або як навчальні курси при окремих університетах.

Розуміння потреби в здібних та обдарованих людях породжує нові підходи до виявлення та навчання обдарованих. Численні науково-дослідні програми та дослідження надзвичайних здібностей обдарованих породжують потребу у створенні товариств для батьків та вчителів надзвичайно здібних дітей. Саме тому, Пітер Розмах ініціював створення Європейської ради з питань високих здібностей (European Council for High Ability), як міжнародної організації дослідників та викладачів, які стурбовані проблемами обдарованості та високими здібностями.

Мета Європейської ради з питань високих здібностей полягає в сприянні поширенню інформації з предмету обдарованості та надання інформації про кращі моделі розвитку обдарованої молоді. Європейська рада з питань високих здібностей є приватною організацією і має консультативний статус неурядової організації при Раді Європи.

З 1992 року почесним президентом Європейської ради з питань високих здібностей (European Council for High Ability) є професор Франц Монкс. Професор Монкс брав участь у розробці декларації про освіту обдарованих, яка була прийнята Радою Європи у 1994 Парламентською асамблеєю Європейського союзу.

У 2005 році професор Франц Мокс (Franz Monks) разом із Робіном Пфлюгером (Robin Plugger) дослідили сучасний стан освіти та роботи із обдарованими дітьми у 21 країні Європейського Союзу. Фундаментальна роботою, яка складається із глибокого аналізу системи шкільної освіти, правової та законодавчої бази, підготовку вчителів, науково-методичний

рівень та перспектив на майбутнє в освіті кожної із 21 країни Європейського Союзу отримала назву Навчання обдарованих дітей в 21 європейських країнах: стан та перспективи (Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspective).

Після детального аналізу автори дійшли висновку, що перспектива в освіті обдарованих залежить від освітньої політики, науковців, учителів і звісно батьків. Успіх можливий лише за умови взаєморозуміння між вищезазначеними групами. Динамічний зріст освіти обдарованих на початку 21 століття дає надію, що це століття має бути століттям обдарованої дитини [5].

Однією із перших країн, яка сформувала державну політику щодо навчання обдарованих дітей була Великобританія. Попри те, що шкільне законодавство не приділяє уваги обдарованим дітям, такі діти отримують соціально-педагогічну підтримку в межах звичайних класів. Цілеспрямоване впровадження, прекрасне технічне оснащення і власні методологічні основи навчальних програм для обдарованих роблять досвід Великобританії безцінним.

В кінці 1960-х років ХХ століття вчені почали досліджувати дітей із високими здібностями, що і спричинило створення перших програм для обдарованих дітей. Ці діти виявлялись не за критерієм іспитів. Було впроваджено дві програми, які змінили політику стосовно освіти обдарованих – Ліверпульський проект (1966) та Brentwoodський експеримент (1969) [4].

Державна політика стосовно навчання обдарованих вперше була сформована в 1991 році. Протягом останнього десятиріччя Великобританія впровадила цілу низку державних освітніх проектів для поліпшення навчання обдарованих дітей.

Такими проектами є освітні програми (Excellence in Schools), дослідницькі програми, створені офіційні комісії, котрі здійснюють контроль за навчанням обдарованих (National Gifted and Advisory Group).

Головним принципом в навчанні обдарованих є принцип урахування (inclusive approach). Цей принцип є основним при відборі учнів під час складання іспиту в 11 років. Принцип урахування орієнтується на покращення навчання всіх дітей таким чином, щоб обдаровані мали змогу залишатись в загальноосвітніх школах і мати можливість для найкращої реалізації своїх амбіцій. Для того, щоб краще зрозуміти як відбувається реалізація цього принципу давайте розглянемо структуру освіти у Великобританії.

Управління освітою в Англії здійснюється на трьох рівнях. Загальна політика на національному рівні визначається Департаментом освіти (The Department of Education and Skills) на першому рівні. На другому рівні відповідальність за впровадження освітньої політики на регіональному рівні несуть місцеві відділи освіти (Local Educational Authorities). А на третьому рівні є самі школи, котрі контролюються Радою опікунів шкіл (Board of School Governors), до складу яких входять представники місцевих органів управління, батьківського комітету та педагогічного складу школи.

Навчання всіх дітей, в тому числі обдарованих і талановитих, здійснюється через вище зазначену систему. Отож, програми для обдарованих розробляються на державному рівні, хоча тут можливі варіанти залежно від регіональних чи локальних особливостей та потреб.

У Великобританії створено спеціальний державний департамент із перевірки якості освіти і відповідності освітнім стандартам (The Office for Standards in Education - OFSTED). Тричі на рік цей департамент здійснює перевірку роботи та її ефективності із обдарованими і талановитими дітьми в кожній школі. Такі перевірки здійснюються як інспекторами департаменту, так і незалежними експертами – викладачами університетів, викладачами Національної асоціації сприяння обдарованим дітям (National Association for Able Children in Education (NACE)). У Великобританії думка спеціалістів відіграє вирішальну роль при оцінюванні ефективності роботи з обдарованими дітьми. Це може засвідчити дострокове припинення програми "Академія

обдарованої і талановитої молоді” (the Academy for Gifted and Talented Youth) після оцінювання її ефективності незалежними експертами.

У вересні 2007 році стартувала нова програма для обдарованих. За розробку та впровадження програма відповідає Відділ по навчанню обдарованих та талановитих, Державного департаменту дітей, школи та сім'ї (Gifted and Talented Education, Improving Pupil Performance, Department for Children, Schools and Families). Основа цієї програми є он-лайнова, інтерактивна програма The New Learner Academy, яка відкрита для всіх обдарованих дітей віком від 4 до 19 років, які є визнаними обдарованими в своїй школі. Для втілення цієї програми необхідно відповідне технічне оснащення і вільний доступ до Інтернету в кожному класі.

Робота передбачає віртуальну взаємодію через так звані протоки (The He-led Excellence Hubs). Програма охоплює різні галузі науки, літератури, мистецтва і дозволяються працювати обдарованим дітям в своєму режимі та темпі, а також надають можливість обдарованим учням спілкування із висококваліфікованими спеціалістами в обраній галузі. Висока якість програм забезпечується співпрацею із Оксфордом та Кембріджем. Всі розробки програм здійснюються на конкурсній основі.

Більше десяти років у Великобританії діє інтернетівська програма із математики для обдарованих дітей. Розроблена і впроваджена одним із університетів Кембріджа (NRICH – National Royal Institute Cambridge University and Homerton College Mathematics Enrichment Project). В рамках цієї програми було створено он-лайновий математичний клуб для обдарованих дітей Великобританії, який згодом став міжнародним. Мета програми – позашкільне збагачення знаннями, без іспитів та навчальних програм, для дітей, які цікавляться математикою. Щомісяця публікується Інтернет-журнал, де є математичні задачі, пазли, парадокси, які стимулюють поглиблену роботу в математиці. В журналі також демонструються рішення, які присилають діти. Математичні задачі поділені на 4 рівні без вікових обмежень. Провідними

спеціалістами Кембріджа наживо читаються лекції із дорученням аудиторії до обговорення. Розклад лекцій, їх тематика та умови реєстрації оголошуються в Інтернеті на весь навчальний рік.

Слід зазначити, що останнім часом як у Великобританії, так і в інших країнах Європи з'являються нові програми виявлення та навчання обдарованих дітей. Також створюються умови для подальшого розвитку обдарованих дітей, а тому університети розробляють і впроваджують програми для обдарованої молоді. Адже, успіх університету залежить від того наскільки вдало залучений в його роботі потенціал студентів. Це свідчить про підвищення уваги до обдарованих і про потребу подальшого дослідження феномену обдарованості та удосконалення шляхів підтримки та навчання обдарованої молоді.

Література:

1. Матюшкин А.М. Проблемы одаренности в зарубежном и российском контексте. // Иностранная психология. – №11. – 1999
2. Al-Hroub Aries. Programming for mathematically gifted children with learning disabilities.// From Giftedness in childhood to successful intelligence in Adulthood. Proceeding of the 11th ECHA Conference. – Prague – 2008
3. Freeman J. Giftedness in the long term. // J. for the Education of the Gifted – # 29. – 2006
4. Hartas D., Lindsay G. and Muijs D. Identifying and selecting able students for the NAGTY summer school: emerging issues and future considerations. // High Ability Studies. – Vol.19. – 2008
5. Monks F., Pfluger R. Gifted education in 21 European Countries: Inventory and Perspective. Nijmegen: Radboud University, 2005
6. <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta94/EREC1248.htm>
7. www.nace.co.uk
8. www.nagc.org
9. www.ofsted.gov.uk
10. www.coe.int
11. www.ibe.unesco.org/en
12. www.eacea.europa.eu
13. www.eurydice.org
14. www.echa.info